

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Facilis Et Succincta S.S. Canonum Doctrina

Pirhing, Ehrenreich

Dilingæ, 1690

Titvlvs XIX. De ufuris.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-61641](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-61641)

Pascuis, aut gregibus abducunt, abigei dicantur, & crimen abigeatus committere. Pœna horum si frequentius delinquant, est gladius, ita tamen ut nonnunquam in personis honestioribus temperetur pœna, & gravior etiam illa sit, si effractis v. g. stabulis pecora fuerint abjecta.

Quintò denique inter furta gravia numerantur, furta commissa in incendio, vel naufragio. Quæ pœnâ extraordinariâ puniuntur pro qualitatibus personarum.

✠(X)✠

TITVLVS XIX. DE USURIS.

SECTIO I.

De usuris in genere.

§. I.

Quid sit usura, & quotuplex?

USura duplici modo accipi potest, vel proprio contractu usurario, vel pro lucro, quod ex contractu usurario acquiritur. Priore modo accepta describitur, quòd sit actus voluntatis dandi vel accipiendi lucrum aliquod temporale, ultra sortem ex vi & causa mutui præcipaliter. Posteriore modò accepta, est ipsum lucrum immediatè ex mutuo proveniens, tanquam debitum, ita ut id, quod mutuo datur, capitale sive sortidicatur, quod, ultra verò accipitur, sit usura, vel fœnus, aut lucrum supra sortem, ita ut hoc nomine intelligatur quæcunque res pretio æstimabilis temporalis, si in pactum illius datio deducatur. Dividitur

autem usura in genere primò in mentalem, & realem. Mentalis est, quando quis mutuat actu extenso, ut acquiritur ex mutuo lucrum aliquod, tanquam ex iustitia debitum, quamvis nullum interveniat pactum expressum, vel tacitum, realis est, quando quis in pactum deducit, expressè vel tacitè, ut ultra sortem, ratione mutui talis, lucrum sibi solvatur. Secundò dividitur in formalem seu expressam, & virtuale seu palliatam. Illa est, quando expressè mutuum do, ut lucrum inde ex pacto habeam. Hæc est, quando sub pretextu v. g. alterius contractus, venditionis v. g. pignoris &c. lucrum in pactum supra sortem queritur. Tertio dividitur in compensatorias, ubi pacificè v. g. de solvendo aliquo supra sortem, ob damnum, periculum sortis, lucrum cedens &c. ratione mutui mihi eventuri in punitarias, ubi sub certa pœna precligo ad solutionem mutui tempore præfixo faciendam, & in merè lucratarias, ubi

ubi lucrum præcisè ratione mutui ex pacto quaeritur.

§. II.

Quo jure sine Usura prohibita.

R Usuras lucrarias, quæ propriè usuræ dicuntur, sive formales illæ & expressæ sint, sive palliatæ & virtuales, omni jure tam naturali, quàm positivo, tam Divino, quàm humano prohibitas esse, juxta illud *Luce 6. mutuum date, nihil inde sperantes*; & juxta plurimos SS. Canonum textus, ac ipsam rationem naturalem, quæ contra justitiam commutativam, in hoc lucro exigendo, & accipiendo peccati, clarè ostendit. Et quavis sint, qui velint, certas usuras à jure civili permissas esse, melius tamen dicunt alij, Leges tales civiles, ad majora mala cavenda, permittere avaritiæ hominum certas usuras (prout hodie pro 100. permittuntur 5. floreni, quamvis lucrum hoc 5. florenorum florenorum, propriè loquendo usura non sit) à jure Canonico correctas esse, in quantum talium usurarum exactio peccatum continet. Neque dici potest, quòd volenti & consentienti non fiat injuria, ergo nec usuras solventi, cum volens consentiens sit, à illas solventas. Transeat enim axioma illud antecedentis, si sponte, liberè ac simpliciter consentiens talis sit, negatur autem si coactus quasi, & invitus est, sicuti est solvens usuras, nunquam has soluturus, si mutuum sine usuris habere possit.

§. III.

An Usura licitè possit exigi, & accipi, ob favorem pæ causa, vel aliud opus bonum, saltem dispensativè?

R Negativè, prout sumitur ex *6. super eo 4. h. 2.* cum usurarum crimen, ut ait Pontifex, utroque testamento, novo & veteri, prohibitum sit, in quo dispensari non potest, neque faciendæ mala sint, ut eveniant bona, aut auferendum divitibus aliquid, ut detur pauperibus &c. & hinc non possunt Principes supremi facere licitas usuras (quæ amvis pœnam usurarij subeundam remittere possint) si v. g. à Judæis pecunia mutuo accipitur, aut illis datur; quod enim jure naturali prohibitum est, non potest positivâ Principis voluntate, licitum fieri.

§. IV.

Utrum dominium usurarum transferatur in Usurarium?

Qua in re certum est, si solvens usuras non habeat voluntatem dominium usurarum transferendi in usurarium, quòd usurarum talium non fiat Dominus usurarius, ob defectum scilicet voluntatis transferendi dominium (prout facere potest solvens usuras, non ut transferat dominium, sed ut exterius fidem datam servet) nisi res tales usurariæ in pondere, mensura, aut numero consistentes cum rebus suis ejusdem qualitatis commiscuisset usurarius, ubi dominium talium usurarum acquireret usurarius titulo permixtionis. Si tamen

Fff ff 2

ab

ab hac voluntate solventis usuras, aut permixtione usurarij, abstrahatur, dubium adhuc manet, utrum dominium usurarum acquirat usurarius, quod in utramque partem probabiliter disputatur. Ita ut communior quidem sententia nullum usurum talium per se dominium concedat usurario, cum sine titulo justo, qualis hic nullus apparet, non transferantur dominia; alij tamen probabiliter doceant, acquirere quidem dominium rerum per usuram acceptatum usurarium, sed inefficax & revocabile, ita ut obligatus sit ad restituendum, quidquid per usuram accepit, cum penes solventem usuras absoluta quidem voluntas sit, eas usurario solvendi, prout ex pacto, & conventionione debentur, voluntas tamen hæc sit aliquo modo involuntaria, & consequenter talis solvens usuras se habeat, sicuti se habet ex gravi metu promissa solvens, quorum quidem dominium in promissarium, sed revocabile & inefficax transfertur.

De alijs rebus, quas per usuras sibi comparavit usurarius, emendo v. g. agros ex pecuniâ per usuram acceptâ &c. si queratur, an dominium illarum rerum sibi acquirat usurarius. primò si per pecuniâ ex usuris acceptam, negotiando v. g. illâ, aut eâ ludendo &c. sibi aliquid acquisiit, dominium rei taliter acquisitæ habet, ita ut non teneatur eam restituere, aut mutuatario, aut cuiquam alij, cum iusto pretio eam sibi comparaverit, quamvis pecuniâ ex usuris acceptâ tenentur mutuatario restituere, tanquam iniquè acquisitam.

☉ ☽ ☿

SECTIO II.

De pactis tum illicitis & usurarijs, qua contractui mutui adijci nequeunt, tum licitis, quæ apponi possunt absque usura.

§. I.

De pactis, ob quæ contractui mutui adjecta, is effectus usurarum.

IN genere dici potest, quod per omnia pactum, seu conventionem, per quam præter sortem, præciè vi mutui. propter id, quod mutuo intrinsecum & proprium est, lucrum exigitur, seu gravamen, ac onus quæcumque imponitur, sive nova obligatio ex iustitia, ad quam aliàs non tenebatur, addatur contractus mutui usurarius, cum in iure contra sortem exigatur, quidquid in mutui contractu præ sortem exigitur, quæ sortis si habetur, contractum debitum ad æqualem tem compensatur, & extinguuntur. In specie tamen

Usurarium est primò aliquid præ sortem accipere, pro obligatione non repetendi ante certum tempus pecuniæ mutuo concessam ad certum tempus, & de eo pacisci: hæc enim obligatio non repetendi mutuum ante tempus ad quod concessum est, est intrinseca & libere voluntatis mutuo, ut ne transeat in precarium, & ne videatur frustra mutuisse, & quæ gratis in tali mutuo extenditur libertas, turpissima avaritiæ & iniustitiæ maculetur.

Secundò usurarium est, si ille cui mutuum concedo, mutuatarius scilicet, ex pacto obligetur ad vicissim postea mutuum

am dandum mutuanti, quia in tali casu onus aliquod pretio æstimabile imponitur à mutuante mutuatario, quod est supra sortem; quoddam tamen pro mutuo dato in præsentem exigas vicissim à mutuatario mutuum, ut v. g. si pecunias velit hinc & nunc à te mutuas habere, vicissim ille frumentum vel vinum tibi mutuum concedat, usurarium non est, quia potes merito beneficium petere ab eo, cui beneficium præstas, modò non sit speciale onus, & nihil supra sortem exigatur; sic potes etiam pro obligatione mutuandi pecunias in te suscepta, obligare alterum ad mutuum tibi dandum frumentum si petas, cum in tali casu, par utrinque servatur obligatio, penes te quidem ad dandas pecunias, penes alterum verò ad dandum frumentum, & nihil oneris pro mutuo dato imponatur aut accipiatur.

Tertio usurarium est, mutuare cum pacto, ut mutuatarius mutuanti beneficium aliquod, aut officium publicum conferat, aut obtineat, quia supra sortem exigitur in tali casu aliquid, tanquam justitiæ debitum; si enim propter mutuum concessum benevolentiam tantum alterius & gratitudinem expectes, absque pacto obligante nulla usura committitur, cum in tali casu nulla justitiæ obligatio interveniat, qua supra sortem solvi quid debeat.

Quarto usurarium est, mutuare cum pacto, ut mutuatarius condonet injuriam ipsi à mutuante, vel alio huic conjuncto illatam, quia imponitur onus, quasi ex justitiæ debitum, quod in sortem non computatur, aut computari solet, & exigitur pro mutuo, aliquid pre-

tio æstimabile supra sortem, remissio scilicet juris, quod habet injuriæ affectus ad compensationem & pœnam petendam.

Quinto usurarium est, mutuum dare cum pacto, ut mutuatarius obligatus sit ad fidejuben- dum pro mutuante, ob onus scilicet novum, quod est supra sortem nisi fidejussio non tam ut precium mutui exigatur, quam ut conditio, sine qua nolit quis mutuare. Plures casus videri possunt, in quibus usura committitur apud Theologos.

§. II.

An mutans aliquid ultra sortem, seu rem mutuo datam exigere possit ratione damni emergentis?

R affirmativè: neque enim teneor cum meo damno alteri mutuum dare, cujus ego ad damnum meum aver- tendum indigus sum, ita ut mutuatarius, si fortassis in mora fuit solvendi mutui, quod potuisset solvere, ac mutans interea damnum in rebus suis passus fuit, quod præcavere potuisset, nisi morosus mutuatarius moram traxisset in solvendo, teneatur ad omne damnum tale reparandum, cum in tali casu nullum lucrum supra sortem accipiat mutans, aut ad onus aliquod obliget mutuatari- um, ad quod ex naturæ jure non est obligatus, sed damni sui præcisè reparationem querat, & accipiat.

Ut autem sit obligatio, aut possit in pactum deduci obligatio damni reparandi, requiritur primò, ut mutuum sit causa damni, si enim aliunde mutans habeat, unde possit damnum sibi inmi-
nens

uens præcavere, nihil à mutuatario ratione damni peti, aut accipi potest, quasi debitum ex iustitia. Secundò debet mutuans mutuatarium præmonere de damno emergente, quia fortassis nollet cum tali onere accipere mutuum. Tertio requiritur, ut damnum, si quod eveniat ante tempus solutioni præfixum, sit deductum in pactum, saltem sub generali clausula, solvendi aliquid supra sortem; aliàs sibi imputare debet mutuans, quòd non melius damno suo caverit, nisi coactus fortasse ad mutuandum fuerit, quo in casu interesse damni emergentis exigere potest, etiam si nihil de eo conventum sit.

§. III.

An & quomodo in mutuo aliquid liceat, & sine usura exigi, vel accipi possit ultra sortem, ratione lucris cessantis?

SI lucro suo privatur mutuans, eò quòd pecuniam v. g. quam ad lucrum faciendum destinaverat, in toto à dare debuerit ali, aut lucrum perierit mutuant, eò quòd mutuatarius in culpabili mora solvendi fuerit, tenebitur ratione lucris cessantis mutuatarius satisfactionem facere, etiam ultra sortem dando aliquid juxta prudentis arbitrium, neque ulla in tali casu usura committitur, etiam si nihil de lucro cessante reparando in pactum deductum fuerit, cum lucro suo injustè in tali casu à mutuatario privetur mutuans. Quòd si tamen sponte mutuum dederit v. g. pecuniam ad lucrum faciendum destina-

tam, potest de lucro cessante pacisci, cum mutuario, mutuant, & tenebitur ille ex pacto ad lucrum cessante reparandum, si quòd cessavit mutuant ante solutionis tempus elapsum, & quòd in pactum deductum est, supra sortem solvendo aliquid, absque altero periculo pro ratione pacti, in quòd mutuatarius cum mutuant convenisset, quia enim in tali casu supra sortem solvitur aliquid præcisè ratione mutui, sed ratione lucris cessantis, quòd in gratiam illius, cui mutuum datum est, sibi mutuant. Bene tamen observandum est primo, ut lucris cessantis fieri possit pactum, & haberi ratio, non tantum in spe remota debere esse lucrum cessans pecunie scilicet talis, quæ hic & nunc mutuo datur, impendendæ fortassis ad lucrum faciendum, si aliqua daretur hujus occasio, (cum lucris adeo incerti nulla sit habenda ratio) sed quòd pecunia talis jam distinetur ad lucrum faciendum, vel negotiationem v. g. neque aliunde haberi potest hoc lucrum, si pecunia talis mutuo datur.

Observandum est secundo, ut non plus exigatur ratione lucris cessantis, quàm spectatis omnibus circumstantiis, & expensis faciendis, (spei lucris, quòd hic & nunc cessat, valet, nisi mala tantum indeterminate lucris cessantis compensationem in pactum deducere. Tertio denique observandum, quòd interesse lucris cessantis non debeat distim, & anticipatò à mutuatario exigi, sed tempus solvendi mutui expectari, ne preliata, in tali casu anticipatæ solutionis, committatur usura.

§. IV.

An ratione periculi, cui mutuum exponitur, licite possit aliquid supra sortem exigere?

Si periculum sit, ne res mutuata pereat, eò quòd vel per maria transferenda sit, vel per vias & itinera periculosa &c. & propterea mutuans aliquid supra sortem exigit, cum contractus usurarius non est, cum in tali casu non tam vi mutui supra sortem accipiatur aliquid, sed propter assecurationem, quam præstat mutuans mutuatario, periculum alienum, rei scilicet mutuatæ, & in dominio mutuatarii jam existentis, perdendæ, in se suscipiens, sicuti enim sine usura potest rei alienæ periculum in se suscipere, & propterea ab eo, in cujus gratiam tale periculum subit, accipere aliquid, cum assecratio talis rei alienæ sit pretio æstimabilis, sic potest etiam pecuniæ v. g. mutuo alteri datæ, & in dominium illius translata, assecurationem ex pacto pro pretio aliquo in se suscipere, sine usuræ periculo (quamvis ex sententia probabili juxta c. *Naviganti* 19. & ult. h. t. contractus talis assecurationis, in foro externo Ecclesiastico, præsumitur usurarius, factus scilicet ad palliandam usuram supra sortem ex mutuo accipiendi aliquid, nisi post longum jam mutuatæ pecuniæ tempus, talis assecurationis contractus primum superveniat, quo in casu nulla usura in tali assecuratione præsumi posset.) si tamen periculum sit perdendi mutui non ratione rei mutuatæ taliter periculose transferendæ, sed quòd mutuatarius sit in periculo inopiæ,

fraudentis, & non usque ad eò bonæ fidei debitor, ut merito timere possit mutuans, sortis etiam in tali casu perdendæ periculum sibi imminere, aut certe non sine multis incommodis & expensis acquirendæ, potest pro periculo sortis, aliquid per pactum assecurationis exigere ultra sortem sine usura, modò non cogatur ad hoc mutuatarius, sed ad invitationem quidem mutuantis, libere tamen & sua sponte pactum tale ineat, cum enim periculum in tali casu in se suscipere sit pretio æstimabile, consequenter nulla injuria fit, pretium in tali casu pro periculo assecurationis accipere.

§. V.

An in mutuo licitum sit pactum, ut mutuatarius, si tempore statuto non solverit mutuum, seneatur certam penam solvere ultra sortem?

R affirmative, neque ullam in tali pœna statuendam, aut solvendam intervenit usuram (quia pœna talis ultra sortem non solvitur vi mutui, sed ob moram & culpam non soluti mutui) si tamen debitor sit in mora notabili, & culpabili, aut tempus ita breve solvendi mutui præfigatur, ut possibile non videatur, intra hoc solutionem à mutuatario expediri posse (quo in utroque casu, in fraudem videtur apposita talis pœna ad palliandum lucrum usurarium) & quod pœnæ loco exigitur, sit moderatum & culpæ proportionatum.

✽(o)✽

§. VI.

§. VI.

An pactum adjectum mutuo, ut res mutuata restituatur, in eadem mensura & bonitate, etiamsi pretium ejus creverit, sit usurarium?

QUa in re certum est primò, si tempore dati mutui æquè dubium sit, an tempore solutionis pretium, seu valor rei mutuatae major aut minor sit futurus, licitum esse pactum tale, & nullam usuram continere, quia in tali casu æqualis est utriusque contrahentis conditio, tam quoad lucrum, quàm quoad periculum, per accidens & casu fortuito eveniens, quale pactum tamen licitum non esset, si augendi pretij moralis habeatur certitudo. Secundo certum est, licitum etiam esse tale pactum, si mutuans rem illam, quam hinc & nunc mutuam dat, in tempus illud servaturus fuisset, quo tempore majus illius pretium est, cum ex charitate, quàm mutuam hinc & nunc dat, non debeat suarum rerum pati damnum. Tertio certum videtur, si probabiliter prævideatur, rem hinc & nunc mutuò datam minus valituram tempore solutionis, quòd possit mutuans ad præcavendum sibi damnum pacisci cum mutuuario, sine usura, de restitutione faciendâ mutui, in ea qualitate v. g. in qua nunc accepit, ut viginti sibi scaphas frumenti v. g. reddat, cui hinc & nunc decem scaphas mutuas dedit, si tempore solutionis hujus faciendæ viginti scapharum pretium adæquent decem scapharum mutuò datarum, quia in tali casu non petitur aliud, quàm pretium æquale illi, quòd mutuò

dedit, ergo nihil supra sortem, et nullius usuræ periculum est (& contra Ætus hic potius innotinatus dicitur est, do, ut des: quàm mutui contractus modò ad tale pactum secum incertum non cogat mutuarium mutuaria. Quòd dicendum videtur, si tempore mutuò datae, nihil conventum sit, & scienda solutione mutui secundum mutui currentem, aut tempore solutionis futurum valorem, neque quòdquam de augendo, vel minuendo pretio præsumitur, rectè præsumi intentionem contrahentium fuisse, ut juxta conditionem mutui, res mutuata reddatur in eadem specie, mensurâ ac bonitate, si pretium creverit, si non creverit, pro ut mutuò data fuit, ut supponitur in *L. Vinum 22. ff. de rebus creditis*. Videtur de hac re Civilista, quòd forum pereternum, & quòd forum ecclesiasticum Theologi, cum nulla juris capitula de re hac agant.

SECTIO III.

De usuris, qua committuntur in venditione, & emptione, & an contractus censetur sit usurarius.

§. I.

An sit usura rem pluris justo pretio vendere ob dilatam pretij solutionem, & vicissim rem minoris emere, quam valet, quia presentis pecunie emitur?

Rem pluris vendere, quàm valet, id quòd differatur solutio pretij, & non

minoris emere, quam nunc valeat, eò quòd presenti & numeratà pecunià emat à venditore, per se & spectatà rei naturà, ac in foro conscientiæ, usura est (palliata) in foro tamen externo tanquam usurarius talis conuerti ac condemnari non potest; cùm enim taliter vendens vel emens, sine ulla causa à iusto pretio recedat, consequenter lucrum illud, quod supra, aut infra iustum pretium acquirit, videtur habere ex vi mutui, sub venditione, aut emptione hac palliati & latentis; quæ prava voluntas, cùm in opere externo non appareat, excusat quidem talem in foro externo, quominus usurarius conueniri, aut condemnari possit, non tamen excusat eam Deo, qui scrutator est cordium; nisi ratione lucri cessantis, aut damni emergentis, vel ex simili causa, aut quòd dubium sit, utrùm tempore solutionis, aut traditionis, res plaris, aut minoris sit æstimanda, & in tale tempus venditionem, aut emptionem dilaturus esset venditor vel emptor, &c. videatur *6. In ciuitate 6. h. t. c. Confessio 10. & c. Naviganti. final. eodem.* Quæ tamen in re bene etiam notandum est, quòd in *ci. c. In ciuitate.* monet Pontifex, melius saluti suæ consulere, qui à talibus contractibus abstinent.

§. II.

De venditione, & emptione censuum, sive reddituum annuorum in genere.

Vix amplius his temporibus, quibus omnes lucris inhiant, aliqua propriè *Compend. Pirking.*

dicti mutui est ratio; & quamvis multi clament, pecunias suas, seu res alias suas mutuas se dedisse; quòd tamen propriè loquendo mutuum non fecerint, ex spe acquirendi inde lucri colligitur, cùm illorum mens non sit, mutuum dare, & nihil inde sperare, prout mutuum fieri debere, Christus ipse *Luca 6.* docet, sed pecunià suà, sterili per se, lucrum facere; & hinc in locum mutui frequentissimus hodie usus est, emendorum censuum, in quantum scilicet per pecuniam alteri datam, jus sibi comparavit dans talem pecuniam, ad annuum censum, sive pensionem ab altero, cui pecuniam talem dedit, exigendam, pro centum florenis v.g. datis, censum 5. florenorum, ita ut ille, qui receptà pecunià ad annuos redditus solvendo se obligavit, censuarius dicatur, ille verò, qui ob datum pretium percipit tales census, censuista vocetur.

Dividitur autem census in reservativum & consignativum. Reservativus est, quando quis dominium etiam directum rei suæ in alium transfert, reservatà sibi pensione aliquà, viz ab emphyteusi distinctus contractus, nisi quòd in hoc contractu dominium tantum utile, in contractu verò census reservativi etiam directum dominium transferatur, & emphyteuta suo tempore non solvens pensionem, suà emphyteusi excidat, ut dictum alibi, non autem censuarius, census reservativi, sed ad omnes pensiones debitas & non solutas obligatus maneat. Consignativus verò census, cujus hodie frequentissimus usus est, & de quo potissimum hinc agitur, censetur esse, quando quis certo pretio jus annuæ

GGG GG

pen-

pensionis ex re alterius percipiendæ sibi
 emit, pro centu florentis v.g. emendo sibi
 scapham frumenti, aut quinque florenos
 in singulos annos solvendo. Subdividi-
 tur autem hic consignativus census pri-
 mò in realem, qui super re aliqua frugi-
 fera constituitur, super agro v.g. horto,
 domo, &c. Ita ut pensionis solvendæ ob-
 ligatio rei illi, ad quemcunque demum
 pervenit, adhæreat; & in personalem,
 qui super certa persona constituitur, quæ
 ratione suæ artis v.g. utilitatem affert;
 & in mixtum denique, in quo tam res
 aliqua, quàm persona obligata manet,
 ita ut census talis non pereat, alterutro
 pereunte. Secundò subdividitur in cen-
 sum perpetuum, & temporalem; ille
 non finitur per mortem censuarij, sed
 transit ad hæredes; hic ad certum tan-
 tum tempus obligationem suam exen-
 dit. Tertio subdividitur in censum fru-
 ctuarium, ex fructibus solvendum, &
 in censum pecuniarium, ex pecunia sol-
 vendum. Quarto subdividitur in cen-
 sum irredimibilem, qui ratione pacti ad-
 jecti ex neutra parte redimi potest; &
 in censum redimibilem, qui intra cer-
 tum tempus, vel absolutè, si placuerit
 v.g. venditori, aut emptori, aut utrique
 pro diversitate pacti redimi potest.

§. III.

*Utrum licitus sit census realis, sive
 perpetuus, sive temporalis, tam redimi-
 bilis, quàm irredimibilis, an verò
 sit usurarius & illicitus?*

Respondetur primò licitum esse, &
 nullam usuram includere censum
 realem, sive perpetuus ille sit, sive tem-
 poralis, sive vitalitius, sive aliter redi-
 mibilis, si per emptionem & venditio-

nem in re frugifera constitutus sit in fru-
 ctibus vel pecunia solvendus, præ-
 pretium sit iustum, tale scilicet, quod
 vel lege taxatum est, vel consuetudine
 approbatum: prout constat ex cetero
*Regimini 1. & 2. de empti. & vendi-
 inter communes*: Neque enim in-
 tractus talis est mutuum, quocirca
 cunque demum apud Germanos voca-
 tur, sed vera emptio & venditio, &
 consequenter sicut totum mutuum
 ex re aliena percipiendum esse de iure
 vendere quis potest, ita potest mutuum
 re, & vendere partem fructuum et pro-
 dio alieno, in fructibus, vel in pecunia
 solvendum, quod fit in contractu cen-
 suali reali; & quidem sive in perpetuum
 ille constitutus sit, sive ad certum tem-
 pus (quamvis enim si in perpetuum, non
 ad longum tempus census constituitur
 & ematur, plurimum septem annis
 pensiones solvendæ, pretium, quod de-
 positum est, pro jure eas pensiones per-
 cipienda, quia tamen in tali contractu
 ipse pensiones, quàm jus eas percipiendi
 emitur v.g. jus autem tale minus perni-
 lis & incommodis sepe obnoxium sit,
 consequenter multò minus a ditione per-
 tale, quàm pensiones solvæ, & potest
 esse inter pretium expositum, & pretium
 æqualitas sufficiens) sive irredimibilis
 ille sit, sive redimibilis (cuiusmodi sunt
 venditiones cum pacto redimendi licitæ
 licitæ) ita tamen ut pro censu irredimibili
 redimibili (præfertim si pactum redimendi
 rationis in se suscipiat etiam venditori
 majus pretium solvi debeat, quoniam in cen-
 su ex parte venditoris tantum redimibilis
 cum in illo casu onus aliquod imponitur
 venditori speciale (onus scilicet ad sub-
 emptionem)

citum emptoris recipiendi jus censûs, quod vendidit, reddito pretio, pro illo jure dato, aut onus assicuracionis, transferendo scilicet censum, si res censui subiecta casu fortuito pereat, in aliam rem) quod utrumque pretio æstimabile est. Neque tamen contractus censualis utrinque redimibilis, vel saltem redimibilis ex parte emptoris, tolerari facile debet, ob intentionem usurariam, & pericula usurarum sub tali contrahendi modo sæpe latentia, & hinc tam in constitutionibus summorum Pontificum Martini V. & Calixti III. quàm in constitutione Caroli V. Augustæ in Conciliis Imperialibus anno 1548. edita, contractus tales censuales, quibus conceditur emptori facultas redimendi, prohibiti sunt ex præsumptione usurarum,

§. IV.

An licitus & iustus sit census personalis perpetuus tam irredimibilis, quàm redimibilis ex parte solius venditoris?

Quod census personalis non ita possit constitui in persona libera, ut si ea non sit solvendo, creditor possit debitorem vendere, vel servituti subicere, sicuti prædium vendi potest, & vindicari, certum est, sicuti enim homo liber non potest pignori dari cum periculo vendicionis. *c. 2. de pignori.* sic nec potest census, cum tali periculo, in eo constitui. Quod autem licitus & iustus sit census personalis, ita ut persona talis & ejus hæredes, si census sit perpetuus, sint obligati, ex laboribus v. g. suis & operis, ad pensionem annuam

solvendam, & censuario jus acquiratur, ad illam pensionem exigendam, sive redimibilis talis contractus sit, sive irredimibilis, consuetudo in multis provincijs recepta probat, & à paritate census realis ostenditur. Argumenta in contrarium vide apud Auctor. Metho. soluta. §. 5.

§. VI.

De conditionibus ad contractum censualem requisitis.

DE jure naturæ quatuor conditiones requiruntur, ut iustus & licitus sit contractus censualis. Primò requiritur, ut in re sufficienter frugifera, vel quæ pro tali habetur, annuus census constituatur, ut suo tempore haberi pensio possit, sive deinde in re immobili, sive mobili constituatur, modò usus illus non sit consumptio illius, & separari possit dominium ab usu rei. Secundò requiritur ut iusto pretio (de lege vel consuetudine taxata, ut dictum, vel si hæc non habeantur, juxta prudentis arbitrium) census talis vel jus ad pensionem ematur. Tercio requiritur, ut si res, ex qua pensio solvitur, reddita sit infructuosa v. g. vel omnino perierit sine culpa censuarii, censualista damnum ferat, seculo speciali assicuracionis v. g. pacto, cum enim censualista sit dominus juris percipiendi pensionem, sive census, res autem domino suo pereat, consequenter etiam hoc jus, si pereat, domino, censualistæ scilicet petire debet. Quarto denique de jure naturæ non potest res, censui subiecta, in scio censualistæ, alienari,

Ggg gg 2

nari,

nari, ne jus censuralitæ fiat deterius aut difficilius. De jure verò positivo Ecclesiastico in *extravagant. Martini V. & Calixti III inter communes de empt. & vendit.* requiritur, primò ut res immobilis, certa & fructifera designetur, cui census imponatur. Secundò ut illa sola obligata maneat pro censu, & non persona, aut alia illius bona. Secundò ut pretium justum solvatur, quod varium potest esse, juxta varias conditiones. Quartò ut pretium, quo census emitur, statim solvatur præsentì pecuniâ. Quintò ut venditor ad redimendum censum non adstringatur quidem, relinquatur tamen ipsi libertas vel totum certum redimendi vel per partes &c. plures adhuc conditiones à Pio V. in Bulla super hac re, requisitæ fuerunt, prout apud *Tanne. tom. 3. de just. disp. 7. dub. 4.* vel apud *Less. de just. c. 22.* videri possunt, quia tamen in nostra Germania, aut Bulla hæc promulgata nunquam fuit, aut usu contrario abrogata, census in his partibus non tam secundum illius Bullæ tenorem, quam juxta receptam consuetudinem instituuntur, quæ observari debet, modò nihil juri naturæ contrarium fiat.

SECTIO IV.

De usuris qua committuntur circa pignora & hypothecas.

Quæ prioribus duobus §§. ab Autore Method. hic examinantur, sufficienter colligi possunt ex *Tit. 12.*

lib. 3. Decretal. §. 5. & ex prioribus hoc Tit. §§. sit ergo

§. III.

An contractus sive pactum Antichristos sit illicitum, & usurarium, etiam montes pietatis usuram contineant?

Pactum antichristos, ut tandem dicitur fructus pignoris lucrati, licet forte, donec debitum solvatur, sit illicitum & usurarium est, propter publicam usuram, quæ in tali pignore contractu lateret: & hinc non facile, ad credendas tales usuras res immobilis & fructifera in pignus dari debet.

Montes pietatis dicuntur certæ summa, quæ à Principe aliquo vel Domino loci, aut communitate relictæ, collectæ, & destinata est, ut temporibus pauperes v. g. pecuniam, qua mutuam accipere possint, ad certum tempus, pro certo pignore deponant, ut mutuatarij pro singulis mensibus exiguum aliquid solvant, supra hoc, ad conservandum montem pietatis, & stipendia ministrorum &c. hujusmodi montes pietatis licitos esse, & nihil usurarios, probant Summi Pontifices, approbantes eos, pauperum, quibus juvantur, necessitas, & communis utilitas.

§§. 10. 11.

SECTIO

SECTIO V.

De obligatione restituendi
usuras.

§. I.

An & quibus teneantur usurarii
restituere usuras?

Usuras restituendas esse, & quidem illis, à quibus fuerunt extortæ, vel eorum hæredibus, jure naturale probat, quod vult, ut injustè læsus restituatur, & bona illi sua, quorum dominium non amisit, solvendo usuras, reddantur. Quod si tamen nec illi, à quibus usuræ extortæ fuerunt, neque eorum hæredes supersint, & de acceptatione usurarum non constet, nisi in foro conscientie, vult Pontifex inc. *cum tu* §. *h. t.* ut in pauperes vel Ecclesias, vel alias causas pias restitutio fiat (ut omni scil. quo possunt modo, suis dominis usuræ profint, & reddantur) nisi inopia debitoris à restitutione excuset, vel hanc differre patiatur.

§. II.

An omnes usurarii restituere te-
neantur usuras, etiam hæredes
eorum?

Omnes recipientes usuras obligantur ad restitutionem, sive Clerici, sive Laici sint. *c. 1. 2. §. 7. h. t.* etiam Iudæi, tanquam iniqui possessores rei alienæ, aut restitutioni obnoxii, cum juris naturalis præceptum de damno alteri non dando, & rebus suis restituendis, &c.

omnes urgeat. Et probari etiam potest argu. *c. Post miserabilem 12. h. t. §. e. Quanto 18. eodem.* & si usurarii tempore vitæ suæ usuras non restituerunt, debent illæ restitui ab hæredibus defuncti. *c. Tuanos 9. h. t.* juxta portiones suas, quas ex hereditate acceperunt; (sicut enim de aliis damnis injustè datis à defuncto, obligantur eorum hæredes, ita etiam de vitæ, in foro externo juxta confectio- nem Inventarii, in foro conscientie autem juxta vires hereditaris) ita ut nunquam etiam legatarii ex suis portio- bus legatis teneantur.

§. III.

Quinam, & quo pacto cooperantes
ad usuras exigendas vel solvendas
teneantur ad restitu-
tionem?

Quod omnes illi, qui sunt causa effi-
cax ex parte mutuantis, ut usuræ
exigantur, & accipiantur, ad restitucio-
nem, saltem secundo loco, in defectum
usurarii, teneantur; qui verò ex parte
mutuatarii usuras solventis se tenent,
suggerendo illi subsidia v. g. ut usuras
promissas solvere possit, ad restitucio-
nem nullam obligentur, ex cooperatio-
ne efficaci injusta, vel non injusta proba-
tur. Et hinc Magistratus, qui statutis suis
cogunt subditos ad usuras solvendas, vel
harum repetitionem & restitutionem impedi-
unt, quod sub excommunicatione in *Clem.
uni. h. t.* prohibitum est, ad restitucio-
nem obligantur, in defectum usurarii
nolentis, vel non potentis restituere,
(nisi ad cavenda majora mala permit-
terent tantum usurarum solutionem, vel
ex alia justa causa etiam præciperent)

Ggg gg 3 quam

quam obligationem ad plures etiam alios efficaciter cooperantes se extendere facile cogitanti patebit, & ex generalibus principiis de iustitia colligi potest.

§. IV.

De quibusdam exceptionibus, quas usurarij opponere possunt, vel solent contra petentes restitutionem usurarum.

Primò, si usurarius excipiat, contra mutuatariam petentem restitutionem usurarum, quòd liberaliter ab eo sint illæ remissæ, valida est exceptio, si spontè facta fuerit, & nulla fraus intervenierit, cum quilibet rerum suarum moderator, debitori suo remittere debitum possit, in quibus remissioni jus non resistit. Si verò petenti remissionem solvendarum, aut restitutionem solutarum usurarum, opponatur ab usurario exceptio juramenti, nulla est talis exceptio, sed potest cogi (saltem ex officio Iudicis, vel ad denuntiationem mutuatarii) usurarius, ut mutuatario vel juramentum remittat, si nondum sint solutæ usuræ, vel ut restituat solutas, ut constat ex *c. Tuas 13. h. 2.* ne scilicet usurarius ex dolo suo, & iniustitia lucrum referat.

Secundò, si contra repentem usuras excipiat, quòd vel ipse etiam, vel ille cuius est hæres, & cuius nomine repetit, usuras receperit, & non restituerit, valida est exceptio *c. Quia frustra 14. h. 2. c. Michael 17. h. 2.* quia frustra implorat legis auxilium, qui in eandem legem, cuius auxilium implorat, committit, neque audiendus est talis repetens usuras sibi debitas, antequam, quas ille

debet, restituat. Quòd si tamen Cuius non proprio nomine, aut ut hæres usurarii, usuras exigat, sed nomine Ecclesiæ suæ, non potest contra illum excipi, quòd & ipse usuras receperit, nec restituerit, quia Ecclesiæ non debet aliud delictum obesse *arg. c. 1. de re spoliat.* Prout nec contra Procuratorem nomine sui Principalis repetentem usuras, excipi utiliter potest, quòd etiam ipse ab alio usuras accepit, nec restituerit, cum neque huius delictum principali obesse possit.

Tertio, si conventus super alio delictuendis manifestus usurarius appareat, ne cogatur illas restituere, non cogatur non est. *c. Quam perniciosum 1. c.* quia talis appellatio manifeste facta est, aliter tamen loquendum, si de alio delictu tali appellante acceptis non cogatur, & ex justa causa interponatur appellatio, cum defensio, quæ est pars naturalis, uti est appellatio, criminolo, non intentionem, neganda non sit. Quamvis verò in specie restitui debeat, restitui *Auct. Metho §. 5.* qui videri potest, & hæc talia vel apud Civiles, vel apud Theologos legi.

§. V.

De usura mentali, & obligatione restituendi ei annexa.

Vsuram mentalem tum committit, tum perius jam dictum, quando quis exterius dat mutuum & accipit interius supra sortem, ea intentione, ut licet supra sortem ex vi mutui habeat, abique eo tamen, ut intentionem hanc licet pravam exterius manifestet, aut in pe-

Etiam deducat. De hac autem usura mentali quaeritur primò, quænam intentio aut spes lucri accipiendi ex mutuo supra sortem constituat eam, & secundò quaeritur, an sit ex tali usura restituendi obligatio. Primo quaeritur, non esse quidem usurarium sperare, & intendere ex mutuo lucrum, ex benevolentia, gratitudine, ac liberalitate mutuatarii obtinendum, quamvis hoc lucrum taliter obtinendum, sit principalis finis mutui, modò absit pactum externum hujus lucri ex justitia solvendi; cum in tali casu nulla appareat ex parte mutuantis iniustitia, quæ usuram constituit; usura tamen committitur, si mutuum detur, cum ea intentione sine pacto quidem externo, in animo tamen habitâ, ut lucrum obtineatur à mutuatario vi mutui, non ex illius liberalitate, & gratitudine, sed ex justitia, ut pretium & incompen-satio dati mutui, quia in tali casu, ex parte mutuantis apparet iniusta intentio, pretium sive lucrum supra sortem ex obligatione iustitiæ intendens, ubi nihil pretio æstimabile datur, & de hoc casu procedit secunda quaeritio, an scilicet ex tali usura mentali oriatur obligatio restituendi acceptas usuras? cui quaeritio 2. affirmativè, juxta c. consul. 10. h. t. si mutuatarium, aliunde sciens ex signis, vel ex indole mutuantis, nullum facile mutuum eum dare, nisi lucrum supra sortem illi numeretur, lucrum hoc non intendit illi donare gratis, sed ut debitum dedit; ex vi mutui; neque enim in tali casu suas fecit mutuans usuras tales, sed illæ sunt mutuatarii, indebitum solventis. Quæ restitutionis obligatio in eo casu usuræ mentalis etiam locum habet,

si dubitet mutuans, quo animo dedit mutuatarium id, quod supra sortem dedit, utrum scilicet dederit ut mutui pretium, vel ut gratuitum donum, sicut enim qui dubiâ fide rem possidere incipit, rem illam retinere non potest, sic nec mutuans talis usuras, quas dubia mente recipit, ita tamen ut in tali casu, si bona fide capta fuit talis supra sortem dati possessio, etiam si postea dubium superveniat, quod attendendo etiam varias circumstantias resolveri non potest, retinere, & consumere tales usuras possit.

SECTIO VI.

De Iudice criminis usurae,
& probatione eiusdem, ac pænis usurariorum.

§. I.

Quis sit Iudex competens in crimine usurae, & quomodo probetur quis esse usurarius manifestus?

Usuræ crimen mixti fori est, & potest de ea, sive iuris sive facti quaeritio est, cognoscere tam Ecclesiasticus quam secularis Iudex inter laicos sibi subditos, cum hoc crimen non habeat majorem spiritualitatem, quam crimen adulterii, furti, & similia delicta contra justitiam, debet tamen etiam Iudex secularis in hoc crimine iudicando procedere juxta jus Canonicum, quod in multis jus Civile correxit. Manifesti autem usurarii dicuntur illi, qui manifestè tales

tales sunt facti, vel iure, ita ut per facti evidentiam constet, palam usuras exigendo, usurarios illos esse, vel per iudicis sententiam, aut factam in iudicio confessionem, quæ iuris evidentia est, de crimine usuræ confessi vel condemnati sunt, vel per legitimos testes de visu, aut de fama & opinione communi deponentes, per coniecturas alias aut iudicia aperta ac gravia, ex libris rationum v. g. petita, quod soleat merces supra iustum pretium vendere ob dilatam solutionem, vel quod res emat, cum pacto de retrovendendo, quando majus eorum pretium erit, vel quod fructibus sibi re-

servatis iustè vendere talia possit depon-
bentur usurarii.

§. II.

De penis iure statutis in usurariis manifestis.

Multe sunt pænz in utroque in statutis in usurarios manifestos quia tamen nemo vult hoc visum manifestè laborare, nulla est enim de ferendarum necessitas, præsertim cum multæ pænz hodie sint statuta, ut deatur de his Auctor, Method. h. c. sequenti. §. 3. §. 4.

TITVLVS XX DE CRIMINE FALSI.

§. I.

De Crimine Falsi in genere.

Falsum in genere dici potest immutare veritatem: ad crimen autem Falsi tria requiruntur. Primum ut pervertatur veritas. Secundò ut dolo malo id fiat, sive animo corrumpendæ veritatis, in alterius fraudem. Tertio ut falsitas talis committatur cum notabili damno alterius; sive deinde dicto seu verbo, sive scripto, sive re seu facto (falsam v. g. monetam cudendo, falsa pondera faciendo &c.) sive usu aut potius abusu committatur, falsis probationibus utendo &c. Pœna autem criminis falsi de jure civili hodie arbitraria est, major,

aut minor pro diversitate delicti & circumstantiarum.

§. II.

De Crimine Falsi, quod committitur circa testes.

Crimen falsi à teste committitur, si falsus ille testimonium & dolo malo in iudicio deponat, vel veritatem occultet aut supponat, vel libenter alium ad dicendum falsum testimonium, prout ex c. Falsitas a. h. monuit, prout ex c. Falsitas a. h. parat. & quamvis de jure civili pœna sic talis testis falsum deponens quæ est alterius falsitatis, de jure canonico Cloricus falsum deponens officio deponitur, & alia pœna Canonica.